“Ai meakt de goaten in je koesen”

Een onderzoek naar dialectnivellering op Urk

Scriptie ter afronding van BA Taalwetenschap

Naam: Klaas Roos
Studentnr: 3998827
Inleverdatum: 26-06-2015

Begeleider: Anne-France Pinget MA, dep. Talen, Literatuur en Communicatie.

Inhoudsopgave

Samenvatting *blz. 3*

Inleiding *blz. 4-5*

Theoretisch kader *blz. 6-10*
- Diminutiefvorming: situatie in het Standaard Nederlands *blz. 6*
- Diminutiefvorming: historische situatie in het Urkers *blz. 7-9*
- Werkwoordvervoeging 3e persoon enkelvoud: situatie in het Standaard Nederlands *blz. 9*
- Werkwoordvervoeging 3e persoon enkelvoud: historische situatie in het Urkers *blz. 9-10*

Hypothesen *blz. 11*

Methode *blz. 12-16*
- Proefpersonen *blz. 12-13*
- Tests *blz. 13-15*
- Materialen *blz. 15*

Resultaten: diminutiefvorming *blz. 16-18*
- Resultaten *blz. 16-18*
- Controletoets *blz. 18*

Resultaten: klinkerverkorting *blz. 19-21*

Conclusie *blz. 22*

Discussie *blz. 23*

Literatuurlijst *blz. 24-25*

Bijlage 1 *blz. 26*

Bijlage 2 *blz. 27-30*

Bijlage 3 *blz. 31*

Bijlage 4 *blz. 32*

Bijlage 5 *blz. 33-34*

Bijlage 6 *blz. 35*

Samenvatting

Dit verslag beschrijft een onderzoek dat is uitgevoerd naar dialectnivellering in het Urker dialect. Er is een *apparent time study* uitgevoerd onder drie leeftijdscategorieën dialectsprekende Urker mannen, waarbij op twee kenmerken van het dialect gelet is: de umlautisering die optreedt in verschillende gevallen bij diminutiefvorming, en de klinkerverkorting van de stam die optreedt bij vervoeging van een werkwoord naar de 3^{e} persoon enkelvoud tegenwoordige tijd. In de twee hypothesen die zijn opgesteld aan de hand van de literatuur, wordt uitgegaan van de invloed van dialectnivellering op beide onderzochte kenmerken. Er zijn twee tests uitgevoerd: het vertalen van een stuk Nederlandse tekst naar het Urkers, en het beschrijven van een aantal afbeeldingen aan de hand van enkele gegeven woorden.

Na analyse van de resultaten bleek dat de diminutiefvorming vrijwel onveranderd is gebleven: de drie onderzochte generaties gebruikten vrijwel dezelfde verkleinwoorden. De klinkerverkorting in werkwoorden in 3^{e} persoon enkelvoud echter, bleek sterk veranderd te zijn. De jongste proefpersonen gebruikten significant langere klinkerlengtes dan de oudste proefpersonen.

Wanneer de resultaten gegeneraliseerd worden, kan er worden geconcludeerd dat er in sommige kenmerken van het dialect wel sprake is van dialectnivellering, en in andere kenmerken niet.

Wegens het beperkte aantal onderzochte dialectkenmerken is echter meer onderzoek nodig om meer zekerheid te krijgen omtrent dialectnivelleringsprocessen in het Urker dialect.

Inleiding

Dialectnivellering is een veel voorkomend verschijnsel in het talige landschap van Nederland. Van Groningen tot Limburg heeft de standaardtaal zijn invloed doen gelden en is het dialect aan een stille terugtocht begonnen (Maas, 2014; Hinskens, 1992).
Een plek waar nog door het merendeel van de bewoners dialect wordt gesproken in het dagelijks leven is Urk. Gelegen in het zuidwestelijke deel van de Noordoostpolder (Flevoland) is dit voormalige eiland al sinds lange tijd onderwerp van wetenschappelijk, en soms ook minder wetenschappelijk, onderzoek.
Op sociolinguïstisch gebied is Johan Winkler de eerste te noemen die een serieuze poging ondernam het Urker dialect op schrift te stellen, door in zijn *Algemeen Nederduitsch en Friesch dialecticon* (1874) een Urker weergave van de gelijkenis van de verloren zoon te vermelden.
In het jaar dat volgde, werd er door de Urker onderwijzer K. Koffeman in "De taal- en letterbode" een Urker woordenlijst geplaatst. De eerste uitgebreide wetenschappelijke studie naar het Urker dialect kwam echter pas in de jaren '30 van de grond, nadat de overheid besloten had de taal en cultuur van de in te polderen eiland in kaart te brengen. Het resultaat was een lijvig werk dat onder leiding van Meertens en Kaiser onder de naam "Het Eiland Urk" (1942) werd gepubliceerd, en waarvan de beschrijving van het dialect een wezenlijk deel uitmaakte.
Het onderzoek was echter net als de publicaties van Winkler en Koffeman vooral een synchrone beschrijving van het dialect. Er werd wel op aanwijzen van de proefpersonen vermeld dat een bepaald woord of een bepaalde vorm verouderd was, maar dat werd verder niet uitgediept. Een uitgebreide diachrone studie naar het Urker dialect is tot op heden niet uitgevoerd. Beweringen over "vernederlandsing" van het Urkers en verdwijning van het dialect komen regelmatig voor (Flevopost, 30-10-2009), maar het betreffen hier geen analyses op wetenschappelijk niveau. Om uitspraken te kunnen doen over mogelijke nivelleringsprocessen in het Urker dialect, is wetenschappelijk onderzoek nodig. Aan die behoefte zal dit onderzoek gedeeltelijk proberen te voldoen. Het hoofddoel in deze scriptie zal zijn om mogelijke dialectniveleringsprocessen in het Urker dialect in kaart te brengen.
Daarbij zal gezocht worden naar generationele verschillen bij twee factoren, namelijk bij de klinkerverandering (umlautisering) bij het vormen van verkleinwoorden (diminutiefvorming), en bij de klinkerverkorting die optreedt wanneer een werkwoord vervoegd wordt naar de 3^{e} persoon enkelvoud tegenwoordige tijd. Deze twee kenmerken kunnen worden vertaald in de volgende hoofdvraag:

Is er sprake van taalverandering bij diminutiefvorming en werkwoordvervoeging in het Urker dialect? En zo ja, wijst dit op dialectnivellering?

De hoofdvraag kan vervolgens nader gespecificeerd worden in de volgende deelvragen:

- Is er sprake van dialectnivellering in de umlautisering bij de diminutiefvorming in het Urker dialect?
- Is er sprake van dialectnivellering in de klinkerverkorting van werkwoorden bij vervoeging naar 3^{e} persoon enkelvoud in het Urker dialect?

Eerst zal een nadere uitwerking worden gegeven van de kenmerken die in deze scriptie onderzocht zullen worden. Aan de hand van dat bredere kader zullen enkele hypothesen worden opgesteld.
Daarna volgt een beschrijving van de methodologie die gekozen is om de vereiste data te verkrijgen. De verkregen data en de analyse daarvan zullen vervolgens besproken worden onder “Resultaten”, waarna de resultaten gespiegeld zullen worden aan de hypothese: in hoeverre wordt de hypothese bevestigd/ontkracht door de uitkomsten van het onderzoek? Bij beide deelvragen zal worden ingegaan of de al dan niet aanwezige veranderingen wijzen op dialectnivellering.

Theoretisch kader

Dit onderzoek staat in een context van breder onderzoek naar taalverandering in Nederlandse dialecten. Smits (2011) deed bijvoorbeeld onderzoek naar het Nederlands-Duitse grensdialect in Winterswijk (NL) en Vreden (D). Er werden dialectsprekers onderzocht die het dialect als gewone omgangstaal gebruikten. (Smits, 2011:179). In beide dorpen gebruikte de jongste groep dialectsprekers (-45) het minst dialectvarianten, en meer standaardtaalvarianten dan de oudere groep (+55) (Smits, 2011:181). Hij ziet dat dialectverlies en toename van het gebruik van standaardtaal hand in hand gaan (Smits, 2011:182-183).
Maas (2014) deed onderzoek naar gebruik van het Twents in Borne. Er bleek dat jongere sprekers vaak noch voor het dialect, noch voor de standaardtaal kiezen, maar dat zij een regiolect spreken, waarbij zij regiolecten definieert als "taalvormen die noch dialect, noch duidelijk standaardtaal zijn, maar door het contact tussen deze twee taalsystemen ontstaan" (Maas, 2014:12).
Uit deze en andere onderzoeken blijkt dat er in verschillende dialecten in Nederland sprake is van *dialectnivellering*: "… een proces waarbij verschillen tussen regionale variëteiten verkleinen, kenmerken die een variëteit uniek maken, verdwijnen, en nieuwe kenmerken verschijnen en overgenomen worden door sprekers over een wijd geografisch gebied" (Williams & Kerswill, 1999: 149; via Dyer, 2002:108. Eigen vertaling).
Hoewel het Urker dialect nog door velen gebruikt wordt in het dagelijks spraakgebruik, is het niet waarschijnlijk dat nivellerende processen eraan voorbij zullen gaan. Het lijkt aannemelijk dat het Urkers deel uitmaakt van de Nederlandse dialecten die langzaam meer op de standaardtaal gaan lijken. Om hierover uitspraken te kunnen doen, is echter onderzoek nodig naar het Urker dialect. Twee soorten data zijn in dat geval vereist: historische data en huidige data. De historische data is belangrijk omdat het een kader vormt waarbinnen de huidige data kan worden onderzocht en geïnterpreteerd. Historische gegevens over het Urker dialect, en specifiek over de *features* die zullen worden onderzocht, zullen hier worden besproken vanuit de relevante literatuur. De huidige data is van belang omdat er een vergelijking kan worden gemaakt met historische data, waardoor duidelijk wordt of er generationele verschillen zijn tussen sprekers van het Urker dialect.
Wat de standaardtaal betreft, is het nodig te weten hoe diminutiefvorming en werkwoordvervoeging in het Nederlands plaatsvinden. Pas dan kan duidelijk worden of er sprake is van verschuiving van typerende kenmerken van het dialect naar variëteiten die wijder verbreid zijn.

Diminutiefvorming: situatie in het Standaard Nederlands

Op de website van het Genootschap Onze Taal staat beschreven hoe de vorming van verkleinwoorden in het Standaard Nederlands plaatsvindt (Genootschap Onze Taal, 2012): "Verkleinwoorden worden gevormd met -tje, -etje, -pje, -kje en -je. Welk van deze achtervoegsels wordt toegevoegd, hangt af van de slotklank van het eraan voorafgaande woord, en soms (ook) van de klemtoon."
In het Standaard Nederlands vindt vrijwel nergens klinkerverandering plaats bij de vorming van een verkleinwoord. Volgens Onze Taal is dat slechts in enkele gevallen zo (Genootschap Onze Taal, 2012): "Bij een aantal woorden verandert de klinker in het verkleinwoord. Voorbeelden: blad-blaadje, gat-gaatje (gatje betekent 'kontje'), glas-glaasje, lot-lootje (naast lotje), pad-paadje, schip-scheepje, vat-vaatje."

Diminutiefvorming: historische situatie in het Urkers

Het optreden van klinkerverandering bij diminutiefvorming (de vorming van verkleinwoorden) is de eerste eigenschap van het Urkers die zal worden onderzocht, en is een kenmerk dat in meerdere dialecten voorkomt (Hinskens, 1992: 159-; 227-). Er zijn twee historische bronnen die een bruikbare beschrijving geven van (de vorming van) verkleinwoorden in het Urkers van decennia geleden.

De eerste bron betreft de woordenlijst van Koffeman (1875). De man was onderwijzer op Urk en heeft een woordenlijst opgesteld van het dialect. Er komt geen specifieke sectie met verkleinwoorden voor, maar hij noemt er wel een aantal doorheen de woordenlijst.

De door Koffeman (1875) genoemde verkleinwoorden zijn uit de woordenlijst gefilterd en staan weergegeven in tabel 1, samen met de regels die de verkleinwoorden lijken te volgen. In de tabel zijn ook twee lege categorieën zichtbaar. Die zijn weergegeven om het contrast met de gegevens uit de tweede bron duidelijk te maken. Daar komen de twee categorieën wel voor.

Klinker-verandering	**a > e**	**aa > e**	**aa > i**	**o > ö**	**ò > u**	**oe > uu**
Klinker-verandering (IPA-notatie)	**[ɑ] > [ɛ]**	**[ɑ:] > [ɛ]**	**[ɑ:] > [ɪ]**	**[ɔ] > [œ]**	**[Ʊ] > [Y]**	**[u] > [y]**
Vb. 1	ap - eppien	Kraans - krensien	x	Rok - rökkien	Bòk – bukkien	x
Vb. 2	Zak – zekkien	Laamp - lempien		Brok - brökkien	Stòmp - stumpien	
Vb. 3	Bank - benkien	Raam - rempien		Pot – pötjen	Blòk – blukkien	
Vb. 4	Gang – genkien			Doppe – döppien	Bòs - bussien	
Vb. 5	Jas - jessien			Hokke – hökkien	Klòmp – klumpien	
Vb. 6	Plank – plenkien			Kop – köppien	Wòrst - wursien	
Vb. 7	Kast – kessien			Klokke – klökkien		
Vb. 8	Tas- tessien			Toppe - töppien		
Vb. 9	Klap – kleppien					
Vb. 10	Takke - tekkien					

Tabel 1. Overzicht van enkele woorden waarbij klinkerverandering optreedt bij diminutiefvorming. De gegevens zijn geabstraheerd uit de woordenlijst van Koffeman (1875:24-49).

De tweede bron die gegevens verstrekt over diminutiefvorming in het Urkers, is het werk van Meertens, Kaiser, Benders, Claeys, Daan, Van Herwerden, Piebenga, De Vooys & Wiersma (1942). Het betreft een uitvoerige beschrijving van het Urker dialect, het resultaat van een onderzoek in de jaren ’30 naar het eiland Urk en zijn bevolking. Hoewel de beschrijving van het dialect in Meertens *et al.* (1942) over het algemeen vrij gedetailleerd is, is er aan verkleinwoorden slechts één pagina gewijd. Meertens *et al.* (1942:310) schrijven:

"De verkleinwoorden worden gevormd met den uitgang *-ien* of *-jen.*

-ien
Deze uitgang staat na woorden op *k, s, p* en *f.* Na *m* is de vorm van den uitgang *-pien.* […] Soms ook na woorden op dentaal, waarbij deze dentaal geassimileerd wordt, bijv. *impien*.
De uitgang bewerkt umlaut in bijna alle gevallen waar het mogelijk is.
Meestal wordt de *oe* niet door umlaut getroffen, bv. *bloem - bloempien, boek - boekien, doek - doekien.* Waar geen umlaut optreedt verandert de klinker dikwijls toch door verkorting, bv. *eus- ussien, peep - pippien, skeuve - skuffien.*

-jen, na *t* en *d*, *-tjen* na *vocaal, r, l, n.*
Ook *-jen* bewerkt dikwijls umlaut,"

In het boek worden vervolgens een aantal voorbeelden genoemd, die in tabel 2 onder elkaar zijn gezet.

Klinker-verandering	**a > e**	**aa > i**	**o > ö**	**ò > u**	**oe > uu**
Klinker-verandering (IPA-notatie)	**[ɑ] > [ɛ]**	**[ɑ:] > [ɪ]**	**[ɔ] > [œ]**	**[Ʊ] > [Y]**	**[u] > [y]**
Vb. 1	ap - eppien	Raam - rimpien	Kop - köppien	Bòk – bukkien	Groes - grusien
Vb. 2	akke - ekkien	Kaant-kintjen	Korref – körrefien	Stòmp - stumpien	
Vb. 3	Bak – bekkien	Maande-mindjen	Of - öffien		
Vb. 4	Gang – genkien	Raand-rindjen	Bord-bördjen		
Vb. 5	Kallef-kellefien		Pot-pötjen		
Vb. 6	Plank – plenkien		Slot-slötjen		
Vb. 7	Latte-letjen				

Tabel 2. Overzicht van enkele woorden waarbij klinkerverandering optreedt bij diminutiefvorming. De gegevens zijn geabstraheerd uit de tekst van Meertens et al*. (1942:310).*

De categorie "[ɑ:] > [ɛ]" komt wel in de gegevens van Koffeman (1875) voor, maar niet in die van Meertens *et al*. (1942). In plaats daarvan geven zij de categorie "[ɑ:] > [ɪ]". Aangezien de categorieën ongeveer dezelfde woorden bevatten, heeft er waarschijnlijk een klinkerverandering plaatsgevonden bij umlautisering van de [ɑ:]. Ook valt op dat Koffeman (1875) de "[u] > [y]"-categorie niet noemt. Het woord "groes" wordt wel in zijn woordenlijst genoemd, maar de verkleinvorm staat daar niet bij. Misschien heeft het ontbreken van voorbeelden uit deze categorie te maken met het verdwijnen van deze categorie, of misschien betreft het woord "groes" geen categorie, maar slechts een uitzondering.

Het overgaan van verkleinwoorden naar een nieuwe categorie is weliswaar verandering, maar kan in het licht van de definitie die gegeven is van dialectnivellering, niet als zodanig bestempeld worden. Dialectnivellering is namelijk onder andere een proces "waarbij kenmerken, die een variëteit uniek maken, verdwijnen" (zie de definitie bovenaan dit hoofdstuk). In het geval van het ontstaan van de categorie "[ɑ:] > [ɪ]" is geen verdwijning van een kenmerk van het Urker dialect, maar juist een toevoeging van een nieuw kenmerk.
Bij vergelijking van de bovenstaande data met huidige spraak, zal tabel 2 als standaardreferentie worden genomen. De gegevens uit deze tabel zijn namelijk recenter dan die uit tabel 1, en zijn ongeveer even oud als de oudste proefpersonen uit het huidige onderzoek. Tabel 1 zal als referentie worden genomen wanneer een verkleinwoord niet in tabel 2 aanwezig is.

De Vries (1992) beschrijft in zijn boekje *Leven en Taal van het Eiland Urk* het dialect uit de tijd dat Urk nog een eiland was, dus het dialect van vóór de jaren '50. Hij geeft veel voorbeelden van verkleinwoorden, maar het is niet duidelijk wat zijn bronnen zijn en uit welke periode de door hem gegeven verkleinwoorden stammen. Ook kunnen er m.i. kanttekeningen worden geplaatst bij de objectiviteit van de auteur ten opzichte van het dialect. Bij een vergelijking van het hedendaags Urkers met de woordenlijst van Koffeman (1875) schrijft hij bijvoorbeeld over de werkwoorden: "Enige verleden-tijdsvormen kwamen in het straatje van de standaardtaal" (De Vries, 1992:76). Om deze redenen is besloten dat de publicatie van De Vries (1992) niet meegenomen zal worden als achtergrondmateriaal in het huidige onderzoek.

Werkwoordvervoeging 3^{e} persoon enkelvoud: situatie in het Standaard Nederlands
In het Nederlands vindt vervoeging naar de 3^{e} persoon enkelvoud tegenwoordige tijd gewoonlijk plaats door het achtervoegen van –t. Enkele voorbeelden:
Ik loop – hij loopt
Ik zwem – hij zwemt
Ik draai – hij draait

De klinker in het werkwoord verandert niet. In klank en duur blijft die ongeveer gelijk.

Werkwoordvervoeging 3^{e} persoon enkelvoud: historische situatie in het Urkers
Het tweede kenmerk dat in het huidige onderzoek op nivellering zal worden onderzocht, is de klinkerverkorting die optreedt bij werkwoordvervoeging naar de 3^{e} persoon enkelvoud. Een voorbeeld is de klinker in het woord "lopen". In het Urker dialect wordt die in 1^{e} persoon enkelvoud uitgesproken als [lʊːp]. De vorm in 3^{e} persoon enkelvoud wordt uitgesproken als [lʊpt]. In het Nederlands treedt geen klinkerverkorting op in die situatie: "Ik loop, hij loopt".

Ook hier kan het werk van Meertens *et al.* (1942) als belangrijke bron van informatie dienen. Meertens *et al.* (1942:316) schrijven:

> "Opm. 2. Bijna bij alle werkwoorden verkort de stamklinker in den 3en pers. enk. teg. t. Bij de vbb. wordt de vorm steeds opgegeven.
> Geen verkorting vindt men o.a. bij:
> 1. de werkwoorden van de I^{e} kl., die de d gesyncopeerd hebben. Bovendien bij *iesən* en *kiekən*,

2. de werkwoorden van de IIe kl. *kiezən, gietən, liegən, verliezən, vriezən,*
3. enkele werkwoorden van de V^{e} kl., bv.: *bəvelən, stelən, gənezən, wriekən, wievən, zwerən,*
4. *zwerən* en *loon* (laden) van de VIe kl.,
5. de reduplicerende werkwoorden *draeiən, skaeiən, zaeiən, roepən, ouwən*,
6. de zwakke werkwoorden *brannən, lannən, strannən; ietən, kliedən; kloenən, laerən, vloekən, draeiən.”*

Van de volgende werkwoorden wordt gezegd dat er verkorting van de stamklinker optreedt in de 3^{e} persoon enkelvoud tegenwoordige tijd:
drijven, bijten, grijpen, knijpen, schijnen, schrijven, spugen, spijten, wezen (zijn), snijden, belijden, glijden, lijden, mijden (vermijden), rijden, strijden, zuigen, buigen, duiken, druipen, kruipen, pluizen, schuiven, sluiten, sluipen, snuiven, spruiten, stuiven, zuipen, binden, vinden, winden, spreken, breken, steken, vreten, treden, vergeten, geven, dragen, graven, slaan, bewegen, wegen.
Al de genoemde werkwoorden zijn sterke werkwoorden. Over de zwakke werkwoorden wordt buiten het bovenstaande citaat niets gezegd.

Hypothesen

Er zijn in de inleiding twee deelvragen gegeven. De eerste gaat over de diminutiefvorming. De manier waarop vroeger in het Urkers diminutiefvorming plaatsvond, is bekend vanuit de hierboven beschreven literatuur. De manier waarop tegenwoordig in de Nederlandse standaardtaal diminutiefvorming plaatsvindt, is ook bekend. Als er in het Urker dialect nivellering plaatsvindt, is de verwachting dat de Urker diminutiefvorming op die van het Nederlands gaat lijken.
Een verwacht patroon voor het woord *kessien* (kastje) en *hökkien* (hokje) zou bijvoorbeeld kunnen zijn:

Generatie	**Kastje**	**Hokje**
Oudste generatie (60+)	kessien	Hökkien
Middengeneratie (25-60)	Kassien	Hokkien
Jongste generatie (-25)	kassien	hokje

Op basis van het bovenstaande kan de volgende hypothese worden opgesteld:

Hypothese 1: *De umlautisering van klinkers bij het diminueren van zelfstandige naamwoorden in het Urker dialect zal door jongeren minder gebruikt worden dan door ouderen.*

De tweede deelvraag gaat over klinkerverkorting bij de stam wanneer een werkwoord wordt vervoegd naar de 3^{e} persoon enkelvoud. Uit bovenstaande literatuur is bekend hoe dit vroeger in het Urker dialect gebeurde, en ook is bekend hoe dat tegenwoordig in het Standaard Nederlands gebeurt. Als er in het Urker dialect nivellering plaatsvindt, is de verwachting dat de klinkerverkorting bij vervoeging naar 3^{e} persoon enkelvoud verdwijnt, en dat de lengte van de klinkers bij werkwoorden in 3^{e} persoon enkelvoud (tegenwoordige tijd) toe zal nemen, en dus meer op het Standaard Nederlands zal gaan lijken. Een verwacht patroon voor het woord [vrɪt] (vreet) en [rɑit] (rijdt) zou bijvoorbeeld kunnen zijn:

Generatie	**Kastje**	**Hokje**
Oudste generatie (60+)	[vrɪt]	[rɑit]
Middengeneratie (25-60)	[vrɪ:t]	[rɑit]
Jongste generatie (-25)	[vrɪ:t]	[rɑi:t]

Ook hierbij kan een hypothese worden opgesteld:

Hypothese 2: *De klinkerverkorting die optreedt bij werkwoordvervoeging in de 3^{e} persoon enkelvoud in het Urker dialect zal door jongeren minder gebruikt worden dan door ouderen.*

Methode

Om de genoemde hypothesen te kunnen toetsen, is het nodig om over gesproken data te beschikken. Dat was niet omhanden, en diende dus verzameld te worden. Om de data te verkrijgen, is een *apparent time study* uitgevoerd, met als proefpersonen twaalf mannelijke inwoners uit Urk. Er is om twee redenen gekozen voor Urk als onderzoekslocatie. Ten eerste is er op Urk een grote groep dialectsprekers, waardoor het een geschikte locatie is om onderzoek te doen naar mogelijke dialectnivelleringsprocessen. Ten tweede maakt de auteur deel uit van de Urker *speech community*, waardoor er minder divergentie optreedt tussen de onderzoeker en de proefpersonen tijdens het onderzoek dan wanneer het zou worden afgenomen door iemand die niet tot de Urker dialectgemeenschap behoort, en dus is het beter mogelijk is om spontane, natuurlijke spraak te verwerven. Zeker voor taalwetenschappelijk onderzoek op Urk, waar de leefgemeenschap erg gesloten is (er wordt een sterk onderscheid gemaakt tussen "Urkers" en "vreemden" (Van der Gaag, 2009:37-)), kan het voor de onderzoeker een groot voordeel zijn bij het genereren van spontane data dat men deel uitmaakt van de gemeenschap.

Proefpersonen

Bij het selecteren van de proefpersonen zijn drie leeftijdscategorieën onderscheiden, namelijk mensen jonger dan 25 jaar, mensen tussen de 45 en 50 jaar, en mensen ouder dan 60 jaar. Dit is nodig om een representatief *sample* van de mannelijke dialectsprekers te kunnen krijgen.

In elke leeftijdscategorie zijn vier personen onderzocht. In de onderstaande tabel staat enige informatie over de proefpersonen die met hun toestemming gepubliceerd mocht worden en die van belang is voor het verdere onderzoek, namelijk geslacht, leeftijd en familiaire relaties tot de andere proefpersonen. Personen die in de onderstaande tabel in dezelfde rij staan, zijn familie van elkaar. Personen die in dezelfde kolom staan, behoren tot dezelfde leeftijdscategorie, maar zijn geen familie van elkaar.

Categorie 1: -25 jaar	**Categorie 2: 45-50 jaar**	**Categorie 3: +60 jaar**	**Relatie**
M. W. (19 jaar)	J. W. (48 jaar)	x	Zoon-vader
R. K. (22 jaar)	x	C. K.(61 jaar)	Zoon-vader
x	F. R. (49 jaar)	K. R.(78 jaar)	Zoon-vader
H-T. S. (17 jaar)	G. S. (46 jaar)	A. S. (82 jaar)	Zoon-vader-grootvader
P. B. (20 jaar)	H. B. (49 jaar)	P. B. (82 jaar)	Zoon-vader-grootvader

Tabel 3. Overzicht van de proefpersonen die meewerkten aan het onderzoek. In de meest rechtse kolom is hun familiaire relatie weergegeven.

Er is gepoogd een zo homogeen mogelijke groep proefpersonen te creëren. De eerste manier waarop dat gedaan is, is door alleen mannen als proefpersonen te nemen. Hoewel het bij onbewuste taalverandering vaak jongere vrouwen zijn die het voortouw nemen in het gebruik van nieuwe varianten (Meyerhoff, 2011: 218-226; Van de Velde & Van Hout, 2003:14-15), en het dus interessant zou zijn om vrouwen te onderzoeken, is er in dit onderzoek toch voor gekozen om mannen als proefpersonen te nemen. De voornaamste reden daarvoor is dat de auteur van het huidige onderzoeksverslag zelf mannelijk is. Bij het voeren van een gesprek treedt er gewoonlijk accommodatie op: de spreker past zijn taalgebruik aan aan het taalgebruik van de gesprekspartner

(Meyerhoff, 2011: 44-45). De invloed die sekseverschil kan uitoefenen op de accommodatie van spraak tijdens het onderzoek wordt geminimaliseerd wanneer zowel de onderzoeker als de proefpersonen mannelijk zijn.
De tweede manier waarop geprobeerd is een homogene groep proefpersonen te vormen, is door op familieverbanden te letten. Er is voor gekozen om vijf familielijnen in het onderzoek te betrekken. Op deze manier worden factoren die een sterke invloed kunnen hebben op iemands taalgebruik zoveel mogelijk beperkt. Maas (2014:39; 79-82) nam bijvoorbeeld waar dat zaken zoals sociale klasse, opleidingsniveau en herkomst een belangrijke invloed hebben op de mate waarin mensen in Borne het Twentse dialect spreken. Door proefpersonen te nemen die over verschillende generaties familie van elkaar zijn, worden deze factoren zoveel mogelijk geminimaliseerd, en blijft de belangrijkste te onderzoeken factor overeind: leeftijd.
Van proefpersoon C. K. is besloten hem in te delen bij de derde categorie, ondanks zijn relatief jonge leeftijd in vergelijking met de andere proefpersonen uit die groep. Met zijn leeftijd van 61 jaar steekt hij echter ook uit boven de gemiddelde leeftijd van categorie 2. Dit hoeft niet als een nadeel te worden gezien voor de opzet van het onderzoek, maar eerder als een verbetering van de representativiteit van het *sample* voor de mannelijke Urker dialectsprekende bevolking. Door C.K. in te delen bij categorie 3, onstaan uiteindleijk drie groepen met gelijke aantallen proefpersonen.
Verder zijn alle proefpersonen woonachtig op Urk. Dat is van belang, omdat de proefpersonen zo een representatief *sample* vormen voor de gehele Urker bevolking. De meeste spreker van het Urker dialect wonen immers op of rond Urk. Er is één proefpersoon (F.R. uit categorie 2) die sinds enkele jaren enkele kilometers buiten Urk woont. Zijn beroep en woonlocatie maken echter dat hij voornamelijk contact heeft met mensen die het Urker dialect spreken.
Tenslotte zijn alle proefpersonen moedertaalsprekers van het Urker dialect, en hebben/hadden ze allen ouders die moedertaalsprekers zijn/waren van het Urker dialect. Alleen proefpersoon J. W. (categorie 2) had één ouder die geen Urkers sprak. Omdat hij echter opgegroeid is op Urk en zelf het dialect goed beheerst, was dat niet genoeg reden om hem van het onderzoek uit te sluiten.

Tests

Er zijn twee tests ontworpen om gesproken data te eliciteren. Test 1 was gericht op het verkrijgen van data ter beantwoording van de deelvraag over diminutiefvorming, en test 2 was gericht op het verkrijgen van data ter beantwoording van de deelvraag over klinkerverkorting in werkwoorden.
Deze twee kenmerken van het Urker dialect zijn niet willekeurig gekozen. Er is gekozen voor een opvallend kenmerk en een minder opvallend kenmerk. Klinkerverandering bij diminutiefvorming is opvallend: sprekers zijn zich ervan bewust. Klinkerverkorting bij vervoeging naar 3^{e} persoon enkelvoud is echter minder opvallend, en daarmee wellicht gevoeliger voor nivelleringsprocessen.

Test 1 is gericht op het uitlokken van een aantal verkleinwoorden. Voor deze test is een kort verhaal ontworpen (zie bijlage 1) waarin een aantal verkleinwoorden zijn verwerkt. Aan de proefpersonen werd gevraagd het verhaaltje te vertalen van het Nederlands naar het Urkers.
Er is voor gekozen om niet alle verkleinwoorden te onderzoeken die gegeven zijn in de literatuur, omdat sommige woorden niet meer gebruikt worden in het dagelijks leven, en dus niet verondersteld kan worden dat de proefpersonen kennis over deze woorden bezitten. In tabel 4 worden de Urker verkleinwoorden die zullen worden onderzocht, vergeleken met de Nederlandse vorm van die verkleinwoorden. Niet alle in de literatuur genoemde verkleinwoorden zullen worden onderzocht (zie “Methode”).

Standaard Nederlands	Urkers (historische situatie)
Raampjes	Rimpies
Kastjes	Kessies
Bankje	Benkien
Bokjes	Bukkies
Kalfje	Kellefien
Bosje	Bussien
Blokjes	Blukkies
Kopje	Köppien
Jasje	Jessien
Klompjes	Klumpies
Lampje	Lempien
Klokje	Klökkien
Hokje	Hökkien
Bakje	Bekkien
Plankjes	Plenkies
Brokjes	Brökkies

Tabel 4. Vergelijking van de Nederlandse verkleinwoorden met de Urker verkleinwoorden zoals die gegeven zijn in Koffeman (1875) en Meertens et al. *(1942). De Urker woorden die in het zwart zijn weergegeven, zijn afkomstig van Koffeman. De groene woorden zijn afkomstig van Meertens* et al.

Test 2 is een taak waarbij de proefpersonen afbeeldingen moeten beschrijven in het Urker dialect. De test heeft tot doel het uitlokken van een aantal werkwoorden in 3^{e} persoon enkelvoud in de tegenwoordige tijd. Er zijn voor het onderzoek 24 afbeeldingen ontworpen. Twee daarvan dienden als voorbeeld, en werden gebruikt om aan de proefpersonen uit te leggen wat de taak was die uitgevoerd moest worden. De voorbeeldafbeeldingen zijn niet meegenomen bij de analyse van de resultaten. De overige 22 plaatjes werden gebruikt om werkwoordsvormen te eliciteren. De afbeeldingen zijn te zien in bijlage 2.
Op de afbeeldingen zijn figuren zichtbaar die bepaalde acties uitvoeren. Naast de afbeelding staan één of meerdere woorden geschreven. Dit betreft een werkwoord en één of meerdere zelfstandige naamwoorden. Bij vijf afbeeldingen zijn ter controle van de tweede test verkleinwoorden geschreven. De proefpersonen moesten in het Urker dialect een beschrijving geven van de afbeeldingen, en daarbij proberen de woorden die naast de afbeeldingen staan, in hun beschrijving te betrekken.

Er is voor gekozen om niet alle werkwoorden te onderzoeken die in het theoretisch kader genoemd werden. Werkwoorden die onbekend zijn en vrijwel niet gebruikt worden, zijn niet onderzocht. Daaronder vallen: *pluizen, spruiten, stuiven, druipen* en *treden*. Ook was er een aantal werkwoorden dat niet geschikt was voor deze test, bijvoorbeeld omdat de betekenis enigszins abstract is, of omdat het woord moeilijk is te eliciteren door middel van een tekening. Daaronder vallen *wezen (zijn)* en *vergeten.*
Uit de overige werkwoorden is een representatieve selectie gemaakt naar de vervoeging die het woord volgt. *Drijven, bijten, grijpen, knijpen, schijnen, schrijven* en *spijten* hebben in het Urkers bijvoorbeeld allemaal een infinitiefvorm met een [ɪ:]. Daaruit zijn willekeurig de werkwoorden *drijven, bijten* en *schrijven* genomen. *Snijden, belijden, glijden, lijden, vermijden, rijden* en *strijden* krijgen in infinitiefvorm allemaal een [ɑ:i] als lange klinker. Daaruit zijn willekeurig de werkwoorden

glijden en *rijden* gekozen. Op deze manier is een totaal van 16 werkwoorden samengesteld. Omdat het hier echter allemaal sterke werkwoorden betreffen, zijn er zes willekeurig gekozen zwakke werkwoorden toegevoegd. De uiteindelijke lijst met onderzochte werkwoorden is:
draaien, drijven, bijten, drogen, schrijven, spugen, dromen, praten, glijden, rijden, duiken, schuiven, zuipen, leven, binden, breken, vreten, geven, graven, slaan, wegen, reizen.

Materialen
De door de proefpersonen geproduceerde spraak werd met toestemming opgenomen en opgeslagen op een computer. Als opnameapparatuur is een stereo headset gebruikt van het merk Maxxter, type ACT-MHS-003. Er is voor deze manier van spraakopname gekozen omdat de proefpersoon vrijuit kan spreken. In Meertens *et al.* (1942) werd er allerhande apparatuur gebruikt om bijvoorbeeld kaakbewegingen te meten. Het gevaar bestaat daarbij dat het ten koste gaat van spontane spraak. Daarnaast valt het gebruik van dergelijke apparatuur buiten de reeële reikwijdte van deze scriptie.

Het programma waarmee de spraak werd opgenomen, is Audacity (versie 2.0.5).
Alle onderzoeken zijn bij de proefpersonen thuis of op het werk afgenomen. Dit had geen nadelige gevolgen voor de kwaliteit van de opgenomen spraak, omdat de onderzoeken in stille ruimtes werden uitgevoerd. Nadat alle data verzameld was, zijn de audio-opnames geanalyseerd. Bij de verkleinwoorden is akoestische analyse uitgevoerd, omdat het op de opnames goed te horen was welke verkleinwoorden de proefpersonen gebruikten. Bij de werkwoorden is fonetische analyse uitgevoerd, omdat daar een nauwkeurig aanpak noodzakelijk is: de verschillen tussen proefpersonen liggen in miliseconden, en zijn vaak op het gewone gehoor niet waarneembaar.

De opnames zijn geanalyseerd met behulp van zowel het programma Praat als Audacity. In het laatstgenoemde programma zijn alle klinkerlengtes gemeten. Omdat het programma minder geschikt is voor spraakanalyse dan Praat (bij Praat zijn de formanten duidelijk waarneembaar), is er voor de proefpersoon H. B. bij zes verschillende werkwoorden gecontroleerd of de gemeten klinkerlengtes met Audacity overeenkwamen met de gemeten klinkerlengtes bij Praat. De gemiddelde gemeten klinkerlengte bleek bij beide programma's hetzelfde te zijn. Wegens de hoeveelheid tijd die beschikbaar is voor het schrijven van dit verslag, is er gekozen voor een analyse met Audacity. Afgaand op de genoemde controle met proefpersoon H.B. zullen de gemeten klinkerduren ongeveer hetzelfde zijn als wanneer de analyse met Praat was uitgevoerd.

Na het opmeten van de klinkers is er met het programma SPSS Statistics (versie 2.2) een statistische analyse uitgevoerd om te onderzoeken of er een verband bestaat tussen leeftijd en klinkerduur.

Resultaten: diminutiefvorming

De eerste deelvraag luidde: Is er sprake van nivellering in de umlautisering bij de diminutiefvorming in het Urker dialect?

Resultaten

Uit de spraak die de proefpersonen produceerden bij de tweede test kon een tabel worden opgesteld, die weergegeven is in bijlage 3. In de tabel is te zien dat de proefpersonen voor de meeste woorden dezelfde klinkers gebruikten.

13 van de 17 onderzochte verkleinwoorden (76,5%)vertoonden geen enkele variatie tussen de drie generaties. Slechts bij de woorden *raampjes, bokjes, kalfje* en *bosje* zijn er verschillen zichtbaar tussen de proefpersonen.

Bij de woorden *raampjes, bokjes* en *bosje* was er telkens één afwijkende variant, allen afkomstig van dezelfde proefpersoon H-T. S. Aangezien hij de enige persoon was die deze vormen gebruikte, en hij ook de jongste proefpersoon is, betreft het hier waarschijnlijk uitzonderingen. Als die buiten beschouwing worden gelaten, is er slechts bij één verkleinwoord sprake van verschillen tussen de generaties.

Het enige woord waarbij door meerdere mensen een verschillende vorm werd gebruikt, is het woord *kalfje*. Uit categorie 1 gebruikte 100% de vorm [kɑləfin]. Uit zowel categorie 2 als 3 gebruikte 25% de vorm [kɑləfin] en 75% de vorm [kɛləfin]. Ter verduidelijking staan de gegevens hieronder in een grafiek weergegeven. Er is een trent waarneembaar, waarbij de vorm [kɑləfin] plaatsmaakt voor [kɛləfin].

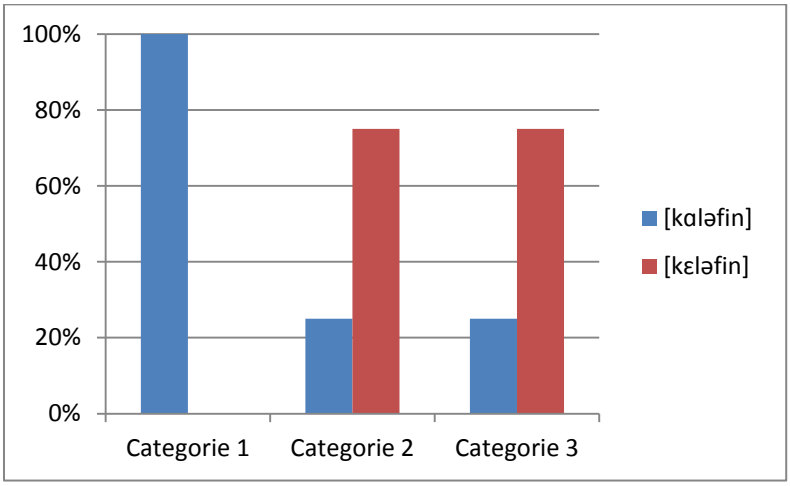

Grafiek 1. Gebruik van twee vormen van het verkleinwoord "kalfje" in het Urker dialect, ingedeeld naar drie generaties.

Er zijn twee concurrerende verklaringen voor deze verandering denkbaar:

- De trent die waar te nemen is, is een gevolg van dialectnivellering.
- De trent die waar te nemen is, is een gevolg van een verminderd gebruik van het woord.

Tegen de eerste verklaring valt in te brengen dat als er sprake is van dialectnivellering, het opmerkelijk is dat dat alleen bij de verkleining van het woord *kalf* naar voren komt, en niet bij woorden die dezelfde umlautisering ondergaan, zoals *jas-jessien* en *kast-kessien.*
De tweede verklaring is meer waarschijnlijk: door een afnemende bekendheid van de Urkers met het boerenleven (er zijn op Urk geen boeren meer die koeien houden), is het woord *kalfje* enigszins in onbruik geraakt. Dat heeft er toe kunnen leiden dat men niet meer weet hoe het verkleinwoord luidt. Overigens kan dit er wel op wijzen dat er langzaam vervreemding optreedt met de achterliggende regel, namelijk dat een zelfstandig naamwoord met de [ɑ:] bij verkleining een [ɛ] krijgt. Dat is misschien een teken van dialectverlies, maar niet zozeer van dialectnivellering.

Nu de intergenerationele data vergeleken is, rest nog de vraag in hoeverre de spraak verschilt met de gegevens die in het literatuuroverzicht gegeven zijn. Hieronder volgt een overzicht, waarin de spraak van de jongste generatie proefpersonen vergeleken wordt met de data van Meertens *et al.* (1942) en Koffeman (1875).

Koffeman/Meertens *et al.*	P. B. (20 jaar)	H-T. S. (17 jaar)	M. W. (19 jaar)	R. K. (22 jaar)
Rimpies	rimpies	rimpien/raampien	rimpies	rimpies
Kessies	kessies	kessies	kessies	kessies
Benkien	binkien	binkien	binkien	binkien
Bukkies	bokjes	bôkkies	bukkies	bukkies
Kellefien	kallefien	kallefien	kallefien	kallefien
Bussien	bussien	bôssien	bussien	bussien
Blukkies	blukkies	blukkies	blukkies	blukkies
Köppien	köppien	köppien	köppien	köppien
Jessien	jessien	jessien	jessien	jessien
Klumpies	klumpies	klumpies	klumpies	klumpies
Lempien	limpien	limpien	limpien	limpien
Klökkien	klökkien	klökkien	klökkien	klökkien
Hökkien	hökkien	hökkien	hökkien	hökkien
Bekkien	bekkien	bekkien	bekkien	bekkien
Plenkies	plinkies	plinkies	plinkies	plinkies
Brökkies	brökkies	brökkies	brökkies	brökkies

Tabel 5. Vergelijking van de verkleinwoorden uit Koffeman (1875) en Meertens et al. *(1945) met de data uit het onderzoek. Alle vier de proefpersonen uit categorie 1 zijn weergegeven.*

Wanneer we de drie uitzonderlijke vormen van proefpersoon H-T. S. buiten beschouwing laten, zijn er enkele dingen die opvallen.
Ten eerste gebruikt heel categorie 1 de vorm “binkien” in plaats van “benkien”.
Ten tweede gebruikt heel categorie 1 de vorm “limpien” in plaats van “lempien”.
Ten derde gebruikt heel categorie 1 de vorm “plinkies” in plaats van “plenkies”.
In tabel 1 en 2 van het literatuuroverzicht werd duidelijk dat er tussen 1875 en 1930 een klinker-verandering heeft plaatsgevonden. Het woord “raampje” was verplaatst naar categorie [ɑ:] > [ɪ], en werd dus in 1930 uitgesproken als “rimpien” in plaats van “rempien”. Kennelijk heeft deze trent zich doorgezet, en zijn er meer woorden uit categorie [ɑ:] > [ɛ] overgegaan naar categorie [ɑ:] > [ɪ]. Omdat er geen sprake is van verschuiving richting het Nederlands, kan dit echter niet als teken van dialectnivellering worden beschouwd.

Daarnaast is ook hier het verschil zichtbaar tussen “kallefien” en “kellefien”. Voor dat verschil is hierboven reeds een verklaring geponeerd.

Tenslotte gebruikt proefpersoon P. B. de vorm “bokjes”. Op de opname is goed te horen dat hij niet weet hoe hij het woord in dialect moet uitspreken. Letterlijk zegt hij: “een poar… ehm… eh… geitjes, bokjes…” Blijkbaar was het Urker woord voor “bokjes” niet bekend bij de proefpersoon, waarna hij na enige aarzeling maar het Nederlandse woord gebruikte. Misschien is hier hetzelfde proces aan de gang als bij het woord “kalfje”. Sommige woorden raken in onbruik, waardoor dialectsprekers niet meer goed weten hoe het woord uitgesproken moet worden. De term “dialectverlies” is ook hier wellicht beter op zijn plaats dan de term “dialectnivellering”. De proefpersoon leek namelijk zelf goed te beseffen dat het door hem gebruikte woord geen dialectwoord was.

Controletoets

Tenslotte is er bij de verkleinwoorden een controletoets uitgevoerd. Op de afbeeldingen die bij test 2 werden gebruikt in het onderzoek, stonden woorden waarmee de proefpersoon een zin moest maken om de afbeelding te omschrijven. Bij vijf afbeeldingen stond een verkleinwoord geschreven. Als de proefpersoon die in de zin gebruikte, leverde dat een mogelijkheid op om de uitkomsten van test 1 te controleren. De tabel met de resultaten van de controletoets staat in bijlage 4.

90,2% van de verkleinwoorden die de proefpersonen uitten bij de controletaak kwam overeen met de verkleinwoorden die zij uitten bij test 1.
Slechts vier proefpersonen gaven in één geval een verkleinwoord bij test 2 die een andere klinker bevatte dan datzelfde verkleinwoord bij test 1. In drie van deze gevallen ging het om het woord “kalfje”, wat er opnieuw op wijst dat de verkleinvorm langzamerhand vergeten wordt.
De ene overige variant werd opnieuw geproduceerd door proefpersoon H-T.S. Hij gebruikte als verkleinvorm van “lamp” het woord “laampien”. Het is mogelijk dat H-T.S. het woord “laampien” als een goede verkleinvorm van “lamp” ziet, maar waarschijnlijker is dat het ook hier om een uitzondering gaat. De vorm “laampien” komt verder in beide tests bij niemand voor.

Het hoge percentage overeenkomende verkleinwoorden toont aan dat de proefpersonen in de meeste gevallen consistent waren in het benoemen van verkleinwoorden: de diminutieven volgden bij beide tests eenzelfde patroon. Dat is een sterke aanwijzing dat de tests een betrouwbaar beeld geven van de vormen die de proefpersonen in spontane spraak ook zouden gebruiken.

Samenvattend kan gezegd worden dat de umlautisering in de verkleinwoorden nog relatief veel wordt toegepast door de proefpersonen. Er zijn geen of slechts beperkte sporen van verschuiving van de vormen richting het Standaard Nederlands zichtbaar. Wel is er bij categorie 1 en 2 bij één woord sprake van verlies van kennis van het dialect.

Resultaten: klinkerverkorting

De tweede deelvraag luidde: Is er sprake van dialectnivellering in de klinkerverkorting in werkwoorden bij vervoeging naar 3e persoon enkelvoud in het Urker dialect?

Resultaten

In dit onderdeel zijn de gebruikte werkwoorden geanalyseerd op klinkerduur. Alle gemeten klinkerlengtes per proefpersoon zijn weergegeven in bijlage 5.

In 87,9% van de gevallen is er door de proefpersonen een antwoord gegeven dat bruikbaar was voor analyse. In de overige gevallen gaven de proefpersonen geen bruikbaar antwoord. Een antwoord werd als "niet bruikbaar" gerekend als er een andere werkwoordsvorm dan de 3e persoonsvorm was gebruikt (bijv. een infinitief), of als er een ander woord werd gebruikt dan wat er op de afbeelding stond weergegeven.

Soms gebruikte een proefpersoon een bepaald woord meer dan één keer. Wanneer dat gebeurde, zijn van alle uitingen van dat woord de klinkerlengtes gemeten, en het gemiddelde daarvan als één cijfer opgenomen in de gegevenstabellen.

Om een duidelijk beeld te krijgen van eventuele generationele verschillen, is in onderstaande tabel per werkwoord de gemiddelde duur (in seconden) voor elke generatie gegeven. Bijvoorbeeld: de waarde 0,22 achter het werkwoord "draait" in de kolom "categorie 1" is de gemiddelde klinkerduur voor dat werkwoord van alle proefpersonen uit categorie 1.

Onderin de tabel staan de totale gemiddeldes voor een bepaalde categorie. De gemiddeldes zijn berekend met behulp van SPSS Statistics (2.2). Het handmatig berekenen van het gemiddelde van onderstaande cijfers leidt tot iets andere gemiddeldes, maar dat is het gevolg van afronding van de waarden in tabel 6.

Werkwoord	**Categorie 1 (-25 jaar)**	**Categorie 2 (45-50 jaar)**	**Categorie 3 (60+)**
draait	0,22	0,18	0,15
Bijt	0,13	0,11	0,10
droogt	0,15	0,12	0,11
bindt	0,14	0,10	0,11
spuugt	0,12	0,11	0,11
droomt	0,17	0,14	0,16
praat	0,18	0,10	0,12
schrijft	0,13	0,09	0,09
breekt	0,13	0,07	0,09
drijft	0,13	0,08	0,08
schuift	0,11	0,09	0,09
zuipt	0,09	0,08	0,09
leeft	0,11	0,08	0,09
glijdt	0,16	0,16	0,16
duikt	0,20	0,12	0,13
weegt	0,12	0,07	0,10

reist	0,18	0,21	-
graaft	0,12	0,12	0,10
rijdt	0,17	0,17	0,16
slaat	0,12	0,09	0,09
vreet	0,11	0,10	0,10
geeft	0,14	0,09	0,09
Gemiddelde klinkerlengte per generatie	0,1402	0,1077	0,1079

Tabel 6. Een overzicht met de gemeten klinkerlengtes in seconden. De woorden in de linkerkolom zijn de woorden waarvan de klinkers zijn gemeten. Alle getallen zijn in seconden gegeven.

Uit de tabel wordt duidelijk dat de jongste groep proefpersonen bij vrijwel alle werkwoorden (namelijk bij 17 van de 22) langere klinkers gebruikte dan de middengroep en de oudste groep.
Bij 4 van de 22 werkwoorden gebruikte de jongste categorie even lange klinkers als de proefpersonen uit categorie 2 óf categorie 3.
Bij één werkwoord (het werkwoord “reizen”) zijn geen bruikbare spraakuitingen van categorie 3 verkregen, en kan dus geen vergelijking worden gemaakt met categorie 1 en 2.

De gegevens zijn statistisch geanalyseerd met SPSS. Er is een “one way ANOVA”-test uitgevoerd, waarbij “Leeftijdscategorie” als factor is ingevoerd en “Klinkerduur” als afhankelijke variabele.
Dat gaf een F-waarde van 16,406 en een P-waarde van <0,001. Er is dus een sterk verband tussen leeftijd en klinkerlengte, en er is een significant verschil tussen de klinkerduur die de proefpersonen uit categorie 1 produceerden en de klinkerduur die de proefpersonen uit categorie 2 en 3 produceerden. De categorieën 2 en 3 verschillen onderling vrijwel niet. De resultaten van de ANOVA-test zijn toegevoegd als bijlage 6.

Daarnaast viel het volgende op in de gegevens:
- Het werkwoord “drogen” werd door veel proefpersonen niet in de 3^{e} persoonsvorm uitgesproken, maar als infinitief. Ook na enkele pogingen van de kant van de onderzoeker werd er bij vijf proefpersonen geen 3^{e} persoonsvorm gebruikt.
- Bij het werkwoord “binden”, dat in het Standaard Nederlands zowel in 1^{e} persoon als 3^{e} persoon een korte klinker kent, spraken de jongeren alsnog de klinker langer uit dan de ouderen. Als voorbeeld kan proefpersoon P.B. (junior) dienen, die de vorm [bɪ:nt] produceerde, met een klinkerlengte van 0,16 seconden, terwijl zijn grootvader P.B. (senior) de vorm [bɪnt] uitte, met een klinkerlengte van 0,10 seconden.
Er lijkt in dit geval sprake van overgeneralisatie. Dat kan wijzen op de aanwezigheid van een nieuwe regel bij de jongste proefpersonen, namelijk één waarbij een lange klinker als standaard wordt gezien voor de 3e persoon enkelvoud tegenwoordige tijd. Het kan ook gaan om een voorbeeld van hypercorrectie/hyperdialectisme, wat een teken kan zijn van afname van dialectkennis van de spreker (Maas, 2014:60). Meer data is echter nodig om daar meer over te kunnen zeggen.
- Twee proefpersonen uit categorie 1 gebruikten als Urker woord voor “spuugt” de vorm uit het Standaard Nederlands, namelijk [spyxt].

Hetzelfde geldt bij het woord “duikt”. De variant die in Meertens *et al*. (1942:317) wordt vermeld, is [dYkt]. Deze vorm wordt echter gedurende de generaties steeds minder gebruikt. In categorie 1 gebruikt zelfs niemand deze vorm meer: zij spreken het allen uit als [dœykt]. De klinkers zijn in beiden woorden volledig aangepast aan het Nederlands, en vormen wellicht een teken van dialectnivellering.

Tenslotte is er een tabel gemaakt waarin per proefpersoon de gemiddelde klinkerlengte is weergegeven. Daar is voor gekozen omdat zo duidelijk wordt welke proefpersonen “buiten” hun categorie presteren. Opvallend zijn de proefpersonen J. W. en C. K.
J. W. (categorie 2) heeft een gemiddelde klinkerlengte van 0,140 seconden. Dat is uitzonderlijk lang wanneer die lengte vergeleken wordt met de klinkerlengtes van de andere proefpersonen uit categorie 2. Zijn gemiddelde klinkerlengte is even lang als de gemiddelde klinkerlengte van heel categorie 1 (zie tabel 5).
C. K. (categorie 3) spreekt zijn klinkers in verhouding met de andere personen uit categorie 3 relatief snel uit. Dit kan te maken hebben met zijn leeftijd, aangezien hij qua leeftijd precies tussen categorie 2 en 3 invalt.
Een waarschijnlijker verklaring voor beide gevallen is dat het een kenmerk is binnen de familie. De zoon van J.W., namelijk M.W. uit categorie 1, spreekt ook relatief lange klinkers uit, en de zoon van C. K., namelijk R. K. uit categorie 1, spreekt relatief korte klinkers uit.

Categorie	Proefpersoon	Gemiddelde klinkerlengte (s)
1	P.B. (junior)	0,137
1	H-T.S.	0,149
1	M.W.	0,144
1	R.K.	0,131
2	H.B.	0,097
2	G.S.	0,088
2	J.W.	0,140
2	F.R.	0,097
3	P.B. (senior)	0,113
3	A.S.	0,103
3	C.K.	0,094
3	K.R.	0,128

Tabel 7. Een overzicht met de gemiddelde klinkerlengte in seconden per persoon.

Samenvattend kan gezegd worden dat er een significant verschil is tussen jongeren en ouders in de lengte waarmee zij klinkers produceren in werkwoorden in de 3^{e} persoon enkelvoud tegenwoordige tijd. Ook is bij sommige werkwoorden de uitspraak van de klinker gedeeltelijk of volledig verschoven richting het Standaard Nederlands.

Conclusie

Op de deelvraag of er sprake is van dialectnivellering in de umlautisering bij de diminutiefvorming in het Urker dialect, kan met een voorzichtig "nee" geantwoord worden. De umlautisering in de verkleinwoorden wordt relatief veel toegepast. Er zijn is vrijwel geen verschuiving van de vormen richting het Standaard Nederlands zichtbaar. Er is wel verandering aanwezig bij enkele verkleinwoorden, maar dat betreft veeleer dialectverlies dan dialectnivellering.
Op de tweede deelvraag, namelijk of er in het Urker dialect sprake is van dialectnivellering in de klinkerverkorting van de werkwoorden in 3^{e} persoon, kan op basis van de verkregen resultaten bevestigend geantwoord worden. Statistisch is aangetoond dat de klinkverkorting langzaam begint te verdwijnen met het jonger worden van de proefpersonen. Ook worden sommige woorden net zo uitgesproken als in het Standaard Nederlands.

Hypothese 1 luidde: De umlautisering van klinkers bij het diminueren van zelfstandige naamwoorden in het Urker dialect zal door jongeren minder gebruikt worden dan door ouderen.
Deze hypothese is niet bevestigd. Er is (behalve bij het woord "kalfje) geen aantoonbaar verschil gevonden in diminutiefvorming tussen de drie generaties.
Hypothese 2 luidde: De klinkerverkorting die optreedt bij werkwoordvervoeging in de 3^{e} persoon enkelvoud in het Urker dialect zal door jongeren minder gebruikt worden dan door ouderen.
Deze hypothese is wel bevestigd. Er was een aantoonbaar verschil in de klinkerlengtes van de jongere proefpersonen in relatie tot die van de middencategorie en de oudere categorie.

Omdat de proefpersonen qua leeftijd en woonlocatie een representatief *sample* vormen van de (mannelijke) Urker dialectsprekende bevolking, kunnen bovenstaande conclusies breder worden getrokken: waarschijnlijk is er bij de gehele (mannelijke) Urker dialectsprekende bevolking geen sprake van dialectnivellering op het gebied van diminutiefvorming, maar wel op het gebied van klinkerverkorting in de 3^{e} persoon enkelvoud t.t.
Het feit dat deze laatstgenoemde verandering bij mannen geconstateerd is, die normaal gesproken conservatiever zijn in hun spraak dan vrouwen (Meyerhoff, 2011: 218-226; Van de Velde & Van Hout, 2003:14-15), wijst er waarschijnlijk op dat de klinkerverkorting van de 3^{e} persoon enkelvoud t.t. bij vrouwen ook aan de gang is. In relatie tot de besproken literatuur over dialectnivellering is dat niet verwonderlijk, en is het verdwijnen van de klinkerverkorting waarschijnlijk geen op zichzelf staande verandering. Meer onderzoek is echter nodig, en dus kan op de hoofdvraag "**Is er sprake van taalverandering bij diminutiefvorming en werkwoordvervoeging in het Urker dialect? En zo ja, wijst dit op dialectnivellering?"** geantwoord worden met dat er in het geval van de diminutiefvorming nauwelijks taalverandering is waar te nemen, en in het geval van werkwoord-vervoeging wel. Dit wijst waarschijnlijk op dialectnivellering.
slechts gezegd worden dat er bij de in deze scriptie onderzochte eigenschappen van het dialect sprake is van het verdwijnen van "kenmerken die een variëteit uniek maken" (Dyer, 2002:108; Eigen vertaling).

Discussie

Wegens de kleinschaligheid van dit onderzoek kunnen slechts beperkte uitspraken worden gedaan over dialectnivellering in het Urker dialect. Toch vormt het een welkome aanvulling aan het niet al te uitgebreide bronnenmateriaal dat kennis verleent over het Urker dialect. Zeker op het gebied van diachrone taalverandering is zeer weinig bekend over het Urkers, en kan deze scriptie dienen als een aanzet tot meer uitgebreid en diepgaand onderzoek.
Toch zijn er enkele nadelen te benoemen bij de gebruikte onderzoeksmethode, die in eventueel vervolgonderzoek in acht genomen moeten worden. Ten eerste begrepen de proefpersonen soms naar welke woordsoorten er onderzoek werd gedaan. Dat had soms tot resultaat dat hun spraak minder spontaan werd, doordat de proefpersoon hardop overdacht welke variant “echt” Urkers was. Ten tweede was het vertalen van een verhaaltje van het Standaard Nederlands naar het Urkers vooral voor de oudere proefpersonen vrij intensief.
Ook is de groep proefpersonen is vrij klein. Het bleek niet gemakkelijk om voldoende proefpersonen te vinden die deel uitmaakten van een lijn van drie generaties. Tenslotte kon er wegens de voor een scriptie beschikbare tijd en (tekstuele) ruimte slechts aan een beperkt aantal factoren aandacht worden besteed.

Er waren echter ook voordelen verbonden aan de gebruikte onderzoeksmethode. Een eerste grote voordeel was dat de proefpersonen regelmatig afgeleid werden door de afbeeldingen, en er bijvoorbeeld een spontaan gesprek ontstond over een gebeurtenis uit hun leven waaraan het plaatje hen herinnerde. In die gesprekken werden dan soms de gevraagde werkwoorden spontaan meerdere keren gebruikt, wat de gevonden klinkerlengtes betrouwbaarder maakt. Het tweede grote voordeel was dat de onderzoeker zelf Urkers spreekt en bekend is met gebruiken op Urk. Sociale barrières waren er daardoor nauwelijks in de gesprekken.

Tenslotte heeft het huidige onderzoek nieuwe onderzoeksvragen opgeroepen. Zo is het voor het doen van bredere uitspraken over dialectnivellering op Urk noodzakelijk dat er vervolgonderzoek plaatsvindt dat meerdere dialect-eigen kenmerken onderzoekt. Ook is het belangrijk om in toekomstig onderzoek rekening te houden met de invloed van extra-linguïstische factoren, zoals economische en sociale status, waarbij eventueel ook gelet zou kunnen worden op de gevolgen die dialectnivellering heeft voor de Urker samenleving. Verder zou er gekeken kunnen worden of de umlautisering in andere dialecten ook vrij stabiel blijft, en zo ja, wat daarvan dan de oorzaak is. Gezegd kan worden dat , hoewel dit onderzoek een aanvulling vormt op sociolinguïstisch onderzoek naar nivellering in een levendige dialectgemeenschap, er nog een breed scala aan onderzoeksmogelijkheden is.

Literatuurlijst

Auteur onbekend (2005) *IPA: vowels. Reproduction of The International Phonetic Alphabet (revised to 2005).* Geraadpleegd via de website van de International Phonetic Assocation: https://www.internationalphoneticassociation.org/content/ipa-vowels

Auteur onbekend (13 juli 2012). *Verkleinvormen (algemene regels).* Genootschap Onze Taal. Geraadpleegd via de website van Genootschap Onze Taal: https://onzetaal.nl/taaladvies/advies/verkleinvormen-algemene-regels

Dyer, J. (2002). *"We all speak the same round here": Dialect levelling in a Scottish-English community.* Journal of Sociolinguistics 6/1, pp. 99-116

Gaag, M. van der. (2009). *Oenze aigen bult dor in die vlakke polder: Een studie naar de geslotenheid van de Urker gemeenschap* [masterthesis]. Universiteit Utrecht.

Hinskens, F. L. M. P. (1992). *Dialect Levelling in Limburg. Structural and Sociolinguistic Aspects.* Den Haag, CIP-Data Koninklijke Bibliotheek.

Koffeman, K. (1875). *Het Urker taaleigen.* De taal- en letterbode, jaargang 6, pp. 25-49. Geraadpleegd via de website van de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren: http://www.dbnl.org/tekst/_taa005187501_01/colofon.php

Maas, S. (2014). *Twents op sterven na dood? Een sociolinguïstisch onderzoek naar dialectgebruik in Borne.* Münster, Waxmann.

Meertens, P. J., Kaiser, L., Benders, J., Claeys, R., Daan, J. C., Herwerden, M. A. van., Piebenga, H. T., Vooys, A. C. de. & Wiersma, E. D. (1942) *Het eiland Urk,* Alphen aan den Rijn, N. Samson n.v.

Meyerhoff, M. (2011). *Introducing Sociolinguistics*, Routledge, London & New York.

Neijt, A. (1991). *Universele fonologie*. Foris Publications, Dordrecht. Geraadpleegd via de website van de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren: http://www.dbnl.org/tekst/neij002univ01_01/neij002univ01_01_0004.php

Smits, T. F. H. (2011) *Dialectverlies en dialectnivellering in Nederlands-Duitse grensdialecten.* Taal & Tongval 63, nummer 1, pp. 175-196

Velde, H. Van de. & Hout, R. van. (2003) *De deletie van de slot-n.* Nederlandse Taalkunde, jaargang 8.

Vries, T. de. (1992). *Leven en Taal van het eiland Urk,* IJsselakademie Kampen, nr. 71

Winkler, J. (1874) *Algemeen Nederduitsch en Friesch Dialecticon.* Den Haag, Martinus Nijhoff.

Geraadpleegd via de website van de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren: http://www.dbnl.org/titels/titel.php?id=wink007alge00

Pleidooi voor levend houden Urker dialect. (30 oktober 2009). *Flevopost.* Geraadpleegd via de website van Flevopost: http://www.flevopost.nl/nieuws/noordoostpolder/151569/pleidooi-voor-levend-houden-urker-dialect.html

Bijlage 1

Tekst die vertaald moest worden bij test 1.

Kort verhaal

Jaren geleden woonde ergens op de Veluwe een boer die meer dan twee meter lang was. Hij was zo groot, dat alles om hem heen klein leek. Omdat hij geen geld had, woonde hij in een klein huisje. Het huis had kleine raampjes, zodat hij altijd bukken moest om naar buiten te kunnen kijken. Het had kleine kastjes, zodat hij altijd door z'n knieën moest buigen om iets op te kunnen bergen, en het huis had een klein bankje, zodat hij altijd krom moest liggen om 's middags even te kunnen slapen.
Omdat de boer nogal arm was, had hij weinig dieren. Hij had vijf varkens, een paar bokjes, een koe en een pasgeboren kalfje.

Zijn buurman integendeel, was erg rijk. Het was een klein, dik ventje met een gigantisch huis. Elke dag kwam hij thuis met een bosje bloemen voor zijn vrouw en een doos blokjes voor zijn zoon.

Op een zondag ging de buurman bij de boer langs voor een kopje koffie. Hij liep door de kleine gang van de grote boer, hing z'n jasje naast het grote boeren-overall en zette z'n deftige klompjes naast de grote boerenlaarzen.
De buurman ging zitten tegenover de boer, die op een veel te kleine stoel zat. Boven de tafel hing een klein lampje aan het plafond, terwijl aan de muur een klein klokje droevig de minuten wegtikte.

Na wat over koetjes en kalfjes te hebben gepraat, zei de boer: "Zeg buurman, ik wil je wat vragen. Je weet dat ik een hond heb. Het lijkt me eigenlijk wel wat om een mooi hokje voor het beest te bouwen. Zelf krijg ik het niet voor elkaar. M'n handen zijn veel te groot. Eerst moet ik van die kleine spijkers uit zo'n bakje halen, daarna is het een heel gedoe om die kleine plankjes naast elkaar te timmeren… Ik heb de moed al opgegeven. Het enige wat het beest nu heeft is een mand en een bak om wat brokjes uit te eten.

Bijlage 2

De 22 afbeeldingen die beschreven moesten worden bij test 2. Ook de twee voorbeeldplaatjes zijn bijgevoegd.

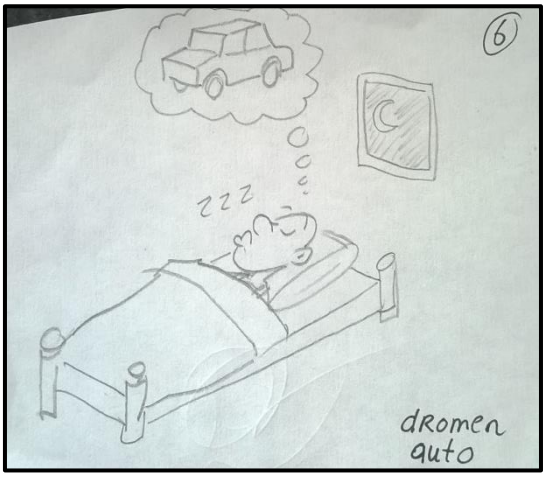

7
BLA BLA!
BLABLA!
praten
honderd uit

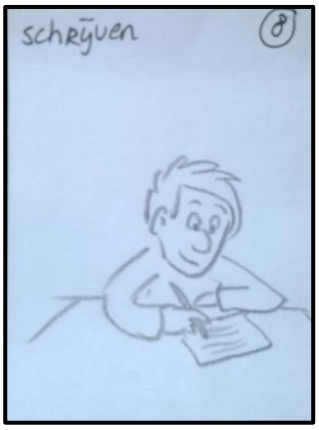
schrijven
8

KRAK!
Breken
plankje
9

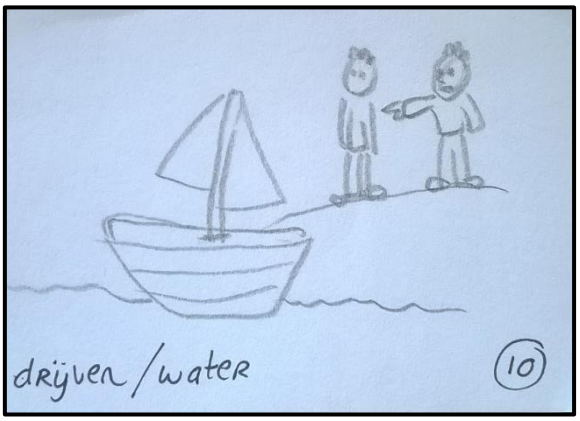
drijven / water
10

11
schuiven
kastje

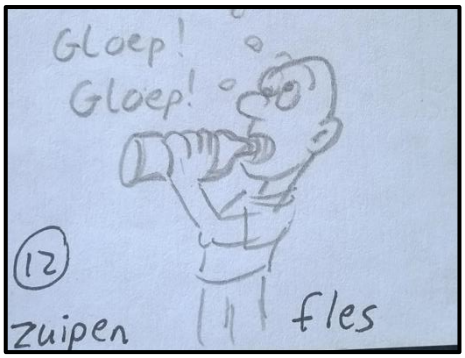
Gloep!
Gloep!
12
zuipen
fles

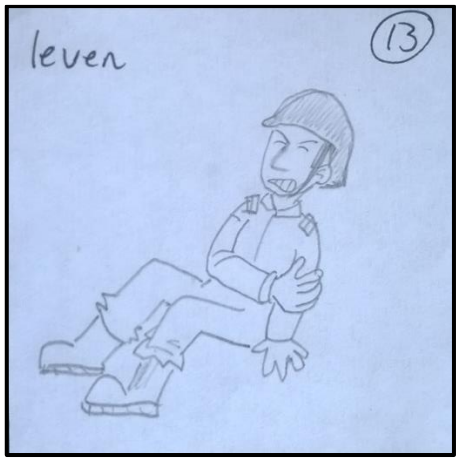
leven
13

glijden
glijbaan
14

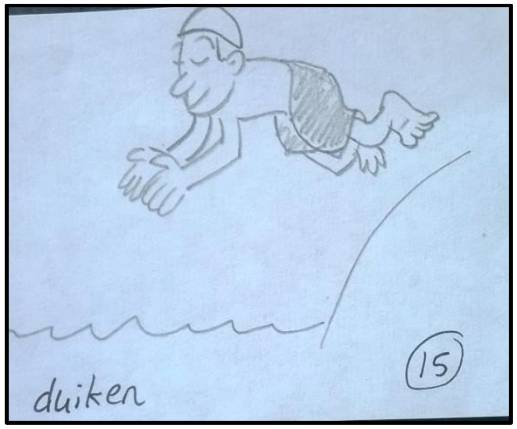
duiken
15

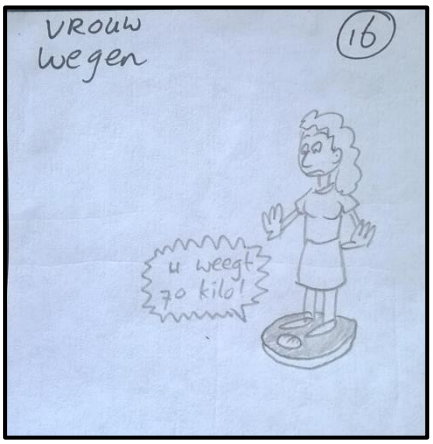
vrouw
wegen
16
u weegt
70 kilo!

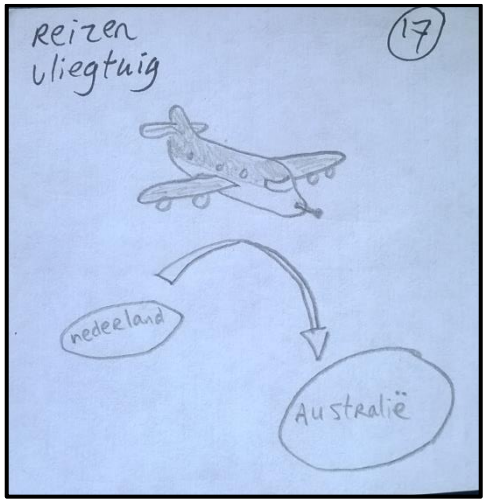
reizen
vliegtuig
17
nederland
Australië

graven
gat
18

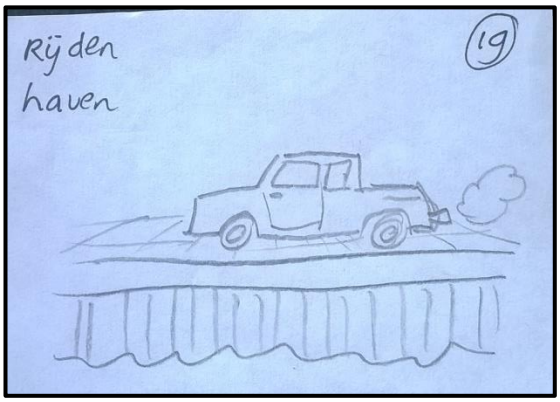
Rijden
haven
19

slaan
20

vreten
kip
worstje
21

kindje
cadeau
geven
22

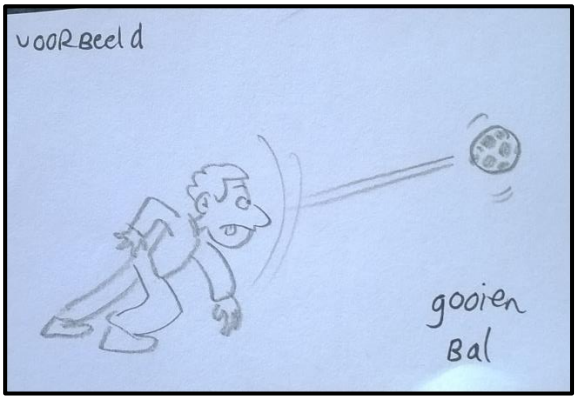
voorbeeld
gooien
bal

voorbeeld
lopen
straat

Bijlage 3

Een overzicht van de klinkers die de proefpersonen gebruikten bij het verkleinen van bepaalde zelfstandige naamwoorden. Sommige vakjes in de tabel zijn leeg. In dat geval heeft de betreffende proefpersoon het woord niet gebruikt.

		Categorie 1				Categorie 2				Categorie 3			
Gevraagde vorm (NL)	Gebruikte vormen (IPA)	M. W.	R. K.	H-T. S.	P. B.	J. W.	F. R.	G. S.	H. B.	C. K.	K. R.	A. S.	P. B.
Huisje	[hYsin]	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y
Raampjes	[rɪmpis]/[rɑ:mpis]	ɪ	ɪ	ɪ/ɑ:	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ		ɪ
Kastjes	[kɛsis]	ɛ	ɛ	ɛ	ɛ	ɛ	ɛ	ɛ	ɛ	ɛ	ɛ	ɛ	ɛ
Bankje	[bɪŋkin]	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ
Bokjes	[bYkis]/[bʊkis]	Y	Y	ʊ		Y			Y	Y	Y	Y	Y
Kalfje	[kɑləfin]/[kɛləfin]	ɑ	ɑ	ɑ	ɑ	ɛ	ɛ	ɑ	ɛ	ɑ	ɛ	ɛ	ɛ
Bosje	[bYsin]/[bʊsin]	Y	Y	ʊ	Y	Y	Y		Y	Y	Y	Y	Y
Blokjes	[blYkis]	Y	Y	Y	Y	Y	Y		Y	Y	Y	Y	Y
Kopje	[kœpin]	œ	œ	œ	œ	œ	œ	œ	œ		œ	œ	
Jasje	[jɛsin]	ɛ	ɛ	ɛ	ɛ	ɛ	ɛ		ɛ	ɛ	ɛ	ɛ	ɛ
Klompjes	[klYmpis]	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y
Lampje	[lɪmpin]	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ
Klokje	[klœkin]	œ	œ	œ	œ	œ	œ	œ	œ	œ	œ	œ	œ
Hokje	[hœkin]	œ	œ	œ	œ	œ	œ	œ	œ	œ	œ	œ	œ
Bakje	[bɛkin]	ɛ	ɛ	ɛ	ɛ	ɛ	ɛ	ɛ	ɛ	ɛ		ɛ	ɛ
Plankjes	[plɪŋkis]	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ	ɪ
Brokjes	[brœkis]	œ	œ	œ	œ	œ	œ	œ	œ	œ	œ	œ	œ

Bijlage 4

In de tabel is per proefpersoon weergegeven welk verkleinwoord hij gebruikt heeft bij taak 1 en taak 2. De lege vakjes betekenen dat de persoon in kwestie geen bruikbare respons gaf.

	Proef-persoon	Taak 1				Taak 2			
Categorie 1	P.B. (j)	limpien	kallefien	plinkien	kessien	limpien	kallefien	plinkien	kessien
	H-T.S.	limpien	kallefien	plinkien	kessien	laampien		plinkien	kessien
	R.K.	limpien	kallefien	plinkien	kessien	limpien	kallefien	plinkien	kessien
	M.W.	limpien	kallefien	plinkien	kessien	limpien	kallefien	plinkien	
Categorie 2	F.R.	limpien	kellefien	plinkien	kessien	limpien	kellefien	plinkien	kessien
	G.S.	limpien	kallefien	plinkien	kessien	limpien	kallefien	plinkien	
	J.W.	limpien	kellefien	plinkien	kessien	limpien	kallefien	plinkien	kessien
	H.B.	limpien	kellefien	plinkien	kessien	limpien	kallefien	plinkien	kessien
Categorie 3	K.R.	limpien	kellefien	plinkien	kessien	limpien		plinkien	
	A.S.	limpien	kellefien	plinkien	kessien	limpien	kellefien	plinkien	kessien
	C.K.	limpien	kallefien	plinkien	kessien	limpien	kellefien	plinkien	
	P.B. (s)	limpien	kellefien	plinkien			kellefien	plinkien	kessien

Bijlage 5

De drie tabellen met klinkerduur per werkwoord per proefpersoon. De eerste tabel bevat de gegevens van de eerste categorie proefpersonen, de tweede tabel die van categorie 2, en de derde tabel die van categorie 3. De werkwoorden zijn door de onderzoeker niet in het Nederlands genoteerd, maar in een akoestische weergave van het Urkers.

P. B. (20 jaar)	Tijd (s)	H-T. S. (17 jaar)	Tijd (s)	M. W. (19 jaar)	Tijd (s)	R. K. (22 jaar)	Tijd (s)
draait	**0,31**	draait	**0,18**	draait	**0,22**	drait	**0,15**
bit	**0,08**	bit	**0,14**	bit	**0,15**	bit	**0,14**
droogt	**0,18**	droogt	**0,15**	droogt	**0,16**	droogt	**0,11**
bînt	**0,16**	bînt	**0,14**	bint	**0,12**	bint	**0,13**
spuugt	**0,14**	spuugt	**0,1**	rachelt		spigt	**0,11**
droomt	**0,15**	droomt	**0,17**	droomt	**0,17**	droomt	**0,17**
proat	**0,23**	prot	**0,21**	proat	**0,15**	prot	**0,12**
skrift	**0,15**	skrift	**0,14**	skrift	**0,12**	schrift	**0,1**
brikt	**0,1**	brikt	**0,11**	brikt	**0,1**	brîkt	**0,2**
drift	**0,1**	drift	**0,13**	drîft	**0,18**	drift	**0,09**
skuft	**0,11**	schuft	**0,12**	skuft	**0,09**	verschuft	**0,1**
zupt	**0,1**	zupt	**0,1**	zupt	**0,08**	zupt	**0,07**
lift	**0,09**	lift	**0,08**	lîft	**0,15**	lift	**0,1**
glait	**0,14**	glait	**0,18**	glait	**0,14**	glait	**0,17**
duikt	**0,21**	duikt	**0,2**	duikt	**0,2**	duikt	**0,19**
wigt	**0,12**	wigt	**0,05**	wîgt	**0,2**	wigt	**0,12**
reast	**0,16**	reast	**0,2**	reast	**0,16**	reast	**0,2**
graft	**0,08**	graaft	**0,15**	graaft	**0,12**	graft	**0,11**
rait	**0,14**	rait	**0,19**	rait	**0,17**	rait	**0,18**
slot	**0,1**	slot	**0,14**	slot	**0,12**	slot	**0,12**
vrit	**0,07**	vrit	**0,15**	vrit	**0,13**	vrit	**0,1**
gift	**0,09**	gieft	**0,25**	gieft	**0,1**	gift	**0,1**

H. B. (49 jaar)	Tijd (s)	F. R. (49 jaar)	Tijd (s)	G.S. (46 jaar)	Tijd (s)	J. W. (48 jaar)	Tijd (s)
draait	**0,19**	draait	**0,15**	drait	**0,13**	draait	**0,24**
bit	**0,11**	bit	**0,1**			bit	**0,12**
te droogen		te droogen		te droogen		drogt	**0,12**
bint	**0,1**	bint	**0,07**	bint	**0,1**	bint	**0,11**
spigt	**0,08**	spigt	**0,1**	zit te spîgen		spigt	**0,15**
droomt	**0,1**	droomt	**0,18**	dromt	**0,08**	droomt	**0,21**
meakt		prot	**0,08**	prot	**0,09**	prot	**0,12**
skrift	**0,08**	skrift	**0,09**	schrift	**0,07**	skrift	**0,11**

brikt	**0,07**	brikt	**0,05**	brikt	**0,06**	brikt	**0,11**
drift	**0,07**	drift	**0,07**	drift	**0,06**	drift	**0,13**
skeuf		skuft	**0,05**	ant verskeuven		verskuft	**0,13**
zupt	**0,05**	zupt	**0,07**	zupt	**0,07**	zupt	**0,12**
lift	**0,09**			lift	**0,06**	lift	**0,09**
glait	**0,14**	glait	**0,17**	glait	**0,12**	glait	**0,2**
duikt	**0,14**	dukt	**0,07**	duikt	**0,13**	dukt	**0,12**
wigt (er zellef)	**0,07**	wigt	**0,05**	wigt	**0,06**	wigt	**0,11**
je reazen						reast	**0,21**
graft	**0,09**	graft	**0,15**	graft	**0,09**	graft	**0,13**
rait	**0,13**	rait	**0,16**			rait	**0,21**
slagt	**0,1**	slagt	**0,07**	slot	**0,09**	slagt	**0,1**
vrit	**0,07**	vrit	**0,1**	vrit	**0,09**	vrit	**0,13**
gift	**0,07**	gift	**0,07**	gift	**0,1**	gift	**0,11**

K. R. (78 jaar)	Tijd (s)	P. B. (82 jaar)	Tijd (s)	A. S. (82 jaar)	Tijd (s)	C. K. (61 jaar)	Tijd (s)
draait	**0,23**	Drait	**0,1**	drait	**0,12**		
bit	**0,11**	Bit	**0,12**	bit	**0,07**	bit	**0,09**
te droogen		drogt	**0,11**	drogt	**0,1**	te droogen	
bint	**0,11**	bint	**0,1**	bint	**0,1**	bînt	**0,13**
spigt	**0,12**	spigt	**0,13**	spigt	**0,09**	spigt	**0,09**
droomt	**0,17**	droomt	**0,16**	droomt	**0,16**	te droomen	
meakt		meakt		proat	**0,16**	prot	**0,07**
		skrift	**0,08**	skrift	**0,11**	skrift	**0,07**
brikt	**0,11**	brikt	**0,11**	brikt	**0,07**	brikt	**0,06**
drift	**0,1**	drift	**0,08**	drift	**0,08**	drift	**0,07**
skuft	**0,13**	skuft	**0,07**	verskuft	**0,09**	verskuft	**0,06**
zeugt		zupt	**0,09**	zupt	**0,07**	zupt	**0,1**
wil leeven				lift	**0,09**	lift	**0,09**
wil glaaien		glait	**0,16**	glait	**0,12**	glait	**0,19**
duikt	**0,2**	dukt	**0,12**	dukt	**0,09**	dukt	**0,11**
wigt	**0,12**	wigt	**0,08**	wigt	**0,1**	wigt	**0,09**
een reaze maken		vligt		vligt			
graft	**0,07**	graft	**0,14**	graft	**0,07**	graft	**0,11**
ze raaien		rait	**0,17**	rait	**0,16**	rait	**0,15**
slagt	**0,09**	slagt	**0,11**	slagt	**0,1**	slagt	**0,07**
		vrit	**0,1**	vrit	**0,13**	vrit	**0,07**
gift	**0,1**			gift	**0,08**	gift	**0,08**

Bijlage 6: ANOVA-resultaten

De “one way ANOVA”-test leverde de volgende twee tabellen op.

Descriptives

Klinkerduur

	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
					Lower Bound	Upper Bound		
1	87	,1402	,04555	,00488	,1305	,1499	,05	,31
2	75	,1077	,04270	,00493	,0979	,1176	,05	,24
3	70	,1079	,03530	,00422	,0994	,1163	,06	,23
Total	232	,1200	,04445	,00292	,1142	,1257	,05	,31

ANOVA

Klinkerduur

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	,057	2	,029	16,406	,000
Within Groups	,399	229	,002		
Total	,456	231			